

ЕКОЛОГІЧНЕ МАРКУВАННЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ В СФЕРІ ЛАКОФАРБОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

**Сергій ПАВЛЮК – *ТОВ ВЕС «Укрекспертиза», аудитор
з атестації харчових
підприємств, головний аудитор з
сертифікації СКБХП, аудитор
СЕМ відповідно до ДСТУ ISO 14001***

ЕКОЛОГІЧНЕ МАРКУВАННЯ (англ.

Environmental label, Ecolabel) – твердження, у якому зазначені екологічні аспекти певного продукту, засобу, матеріалу чи виробу (надалі – товару), послуги або об'єкта будівництва.

Екологічні маркування можуть бути наведені у вигляді фраз, символу чи зображення на етикетці або пакуванні, у технічній документації, рекламних матеріалах тощо.

Екологічне маркування має на меті інформувати споживача в стислій і доступній формі про перевірені та підтверджені екологічні характеристики або переваги об'єкта маркування.

Екологічні маркування та декларації повинні бути точними, доступними для перевірки, впізнаваними, доречними та правдивими.

Розроблення, прийняття або застосування процедур та вимог, пов'язаних з екологічними маркуваннями та деклараціями, не повинні мати на меті або припускати ефект створення додаткових перешкод у міжнародній торгівлі.

Під час розроблення екологічних маркувань та декларацій повинні бути враховані всі доречні аспекти життєвого циклу продукту.

Процес розроблення екологічних маркувань та декларацій повинен включати відкрите для участі консультування з зацікавленими сторонами. Слід докладати розумних зусиль для досягнення консенсусу на всіх етапах процесу.

I тип екологічного маркування

Добровільна сертифікація, яка дозволяє визначити екологічні переваги товарів чи послуг відносно продукції аналогічної категорії, що відповідає обов'язковим загальноприйнятим нормам і правилам. Принципи та методи екологічного маркування I типу викладені у стандарті ISO 14024.

В будь-якому випадку екологічні критерії мають охоплювати основні стадії життєвого циклу продукції і встановлювати більш жорсткі ніж державні норми безпеки, - вимоги до показників поліпшених екологічних характеристик продукції, таких як:

- обмеження чи заборону на застосування інгредієнтів або препаратів за факторами ризику для довкілля та здоров'я людини;**
- рівень забруднення натуральної сировини агрохімікатами, важкими металами, радіонуклідами (наприклад, для харчових продуктів, тканин, косметичних засобів);**
- енергоємність виробництва та енергоефективність споживання (для електроприладів);**
- показники екологічної результативності виробництва;**
- споживання водних ресурсів;**
- обсяги утворених відходів виробництва та споживання;**
- придатність пакування та продукції промислової групи до повторного перероблення тощо.**

У разі проходження екологічної сертифікації продукції згідно ISO 14024 власник сертифікату отримує право на застосування екологічного маркування, яке визначатиме загальні екологічні переваги сертифікованої продукції у поєднанні зі знаком екологічного маркування, що належить органу сертифікації за договором.

Екологічне маркування типу I передбачає наступні процедури:

консультування із зацікавленими сторонами;

вибір категорії продукції;

розроблення, аналізування та інтерпретацію екологічних критеріїв для продукції;

ідентифікацію функціональних характеристик продукції;

впровадження процедур сертифікації в межах програми.

II тип екологічного маркування

Відноситься до інформативного декларування у вигляді формулювань чи позначок, що вказують на певну екологічну характеристику продукції.

Застосування екологічного маркування II типу не потребує обов'язкового проходження оцінювання екологічної характеристики незалежною третьою стороною, тобто сертифікації, але виробник, який застосовує цей тип маркування, повинен мати можливість надати інформацію зацікавленій стороні щодо вимог і методів її перевірки.

Згідно із стандартом ISO 14021 передбачається застосування таких фраз:

придатний для компостування;

здатний до розкладання;

розбірна конструкція;

продукція із збільшеним терміном придатності;

рекуперована (відновлена) енергія;

придатний для повторного переробляння;

вміст повторно перероблених матеріалів;

- повторно перероблений матеріал;
- рекуперований (відновлений) матеріал;
- зменшене енергоспоживання;
- зменшене використання ресурсів;
- зменшене водоспоживання;
- придатний для повторного використання;
- придатний для повторного наповнювання;
- маловідходний щодо продукції, її компонентів чи пакування.

Застосування вимагає від виробника мати відповідну підтвердну документацію щодо того чи того твердження. Як підтвердний документ може розглядатися проектувальна чи технічна документація, протоколи випробувань або досліджень та інші документи.

Найбільш поширеним символом, що застосовують як екологічну самодекларацію, є «Листок Мебіуса». Його можна використовувати як відносно продукції, так і її комплектувальних чи пакування (спожиткової тари).

«Листок Мебіуса» варто застосовувати лише для тверджень (а) «вміст повторно переробленого матеріалу» (заштрихований) та (б) «придатний для повторного перероблення» (прозорий).

Маркування II типу не вбачає застосування тверджень такого змісту як: «екологічно чистий», «екологічно безпечний», «екологічно сприятливий», «сприятливий до ґрунту», «не забруднює», «зелений», «сприятливий до природи», «сприятливий до озону» тощо.

III тип екологічного маркування

Відноситься до екологічних продуктових декларацій (*Environmental Product Declarations^[en]*), які мають форму звіту із зазначенням індикаторів впливу продукції на довкілля на усіх стадіях життєвого циклу та кількісних показників за визначеними індикаторами до обраної одиниці чи одиниці об'єму продукції певної категорії.

EPD не передбачає визначення екологічних переваг і не містить оціночних висновків, а надає лише «сухі» дані, які демонструють якісні та кількісні показники обсягів споживання енергетичних та інших ресурсів, емісій та відходів на усіх стадіях життєвого циклу продукції – від добування сировини, матеріалів чи інгредієнтів для виготовлення і закінчуючи утилізацією непридатного до експлуатації виробу та пакування.

Українська система добровільного екологічного маркування товарів та послуг згідно ДСТУ ISO 14024:2002 була розроблена і впроваджена Всеукраїнською громадською організацією «Жива планета» у 2003 році в рамках реалізації проекту «Розвиток сталого (збалансованого) виробництва та споживання в Україні» у партнерстві з Комітетом Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та Міністерства екології та природних ресурсів України.

Система представлена знаком екологічного маркування що належить органу сертифікації «Живої планети», який в народі отримав назву «Зелений журавлик».

Відповідність ISO 14024 дозволяє уніфікувати та гармонізувати підходи регіональних та національних екологічних сертифікаційних систем, що діють у 60 країнах світу (у тому числі в країнах-членах ЄС), які об'єднані в міжнародну асоціацію – Глобальну мережу екологічного маркування (en. – Global Ecolabelling Network, GEN).

З 2004 року український орган екологічної сертифікації входить до складу GEN та має відповідну міжнародну акредитацію.

Відповідність продукції встановленим екологічним критеріям підтверджується сертифікатом екологічного маркування якій видається органом сертифікації згідно ISO 14024, як незалежною третьою стороною.

Екологічна сертифікація дозволяє провести комплексну багатокритеріальну оцінку продукції щодо її поліпшених показників безпеки та якості на усіх етапах життєвого циклу.

Право застосування екологічного маркування надається на підставі екологічного сертифікату.

Згідно з підписаною в 2014 році Угодою про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, обов'язкова сертифікація в Україні відмінена, а добровільна екологічна сертифікація повинна проводитися лише громадськими організаціями, без участі державних органів і бізнесових структур, щоб унеможливити корупцію та комерціалізацію цієї сфери.

Юридично це було закріплено в 2018 році - Постановою Кабінету Міністрів № 3 від 11.01.2018, якою скасована попередня Постанова КМУ № 529 від 18.05.2011 року «Про затвердження Технічного регламенту з екологічного маркування», а також Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018.

З 2018 року розробкою екологічних вимог до товарів та послуг в Україні займається також громадська організація "Всеукраїнська спілка екологічного маркування «Зелена Зірка», яка, згідно з відповідною ліцензійною угодою, надає сертифікованим виробникам та постачальникам право маркування своєї продукції екологічним знаком «Зелена Зірка».

Будматеріали

Застосовується той самий підхід, що й до промислових товарів. Крім того, якщо виріб виготовлений на основі мінеральної сировини, критерії оцінювання встановлюють більш жорсткі, ніж державні норми, показники його питомої радіоактивності.

Екологічні критерії оцінювання життєвого циклу для Лакофарбових матеріалів визначені в СОУ ОЕМ 08.002.019:2020.

Життєвий цикл — послідовні та взаємопов'язані стадії виробничої системи, починаючи від придбання або отримання складників (інгредієнтів та сумішей) і завершуючи остаточним видаленням спожиткової тари використаних ЛФМ. Згідно цього СОУ встановлені основні вимоги щодо виробника продукції.

- Виробник повинен мати на підприємстві встановлену, впроваджену та функціонуючу екологічну політику та цілі;
- рекомендовано, щоб виробник мав встановлені, впроваджені, функціонуючі та сертифіковані системи – УЯ, ЕУ або інші;
- технічні умови процесів виробництва, пакування, зберігання, транспортування тощо та продукція повинні відповідати вимогам природоохоронного та санітарного законодавства;
- виробник повинен забезпечити відповідність умов виробництва пакування, зберігання, транспортування тощо ЛФМ вимогам чинного НТД;
- виробник повинен забезпечити застосування сировинних складників, що не погіршують екологічні характеристики ЛФМ;
- ЛФМ як суміш хімічних речовин повинні бути класифіковані як не небезпечні.

Вимоги до складників:

Показник вмісту речовин, застосування яких обмежується, повинен бути обчислений по об'єму розрахунковим методом, із врахуванням усіх складників, необхідних для підготовки ЛФМ до використання, у тому числі розчинників, пігментів тощо.

- Білі пігменти;
- ЛОС та НЛОС.

Леткі ароматичні вуглеводні (арени) та галогеновані розчинники не повинні свідомо вноситись до складу ЛФМ, а кількість їх домішок не повинна перевищувати 100 мг/кг.

Важкі метали - заборонено вміст складників ЛФМ, які містять сполуки кадмію, свинцю, хрому VI, руті, миш'яку, селену, сурми (сумарний вміст не більше ніж 0,01%).

Діє ТР обмеження використання свинцю у лакофарбових матеріалах і сировинних компонентах – н.б 90 мг/кг.

Хімічні речовини, небезпечні для здоров'я людини та довкілля – (сировина повинна мати токсикологічний профіль, паспорт безпеки тощо).

Особливо небезпечні хімічні речовини – список хімічних речовин які мають особливе значення. Актуальний список кандидатів є на спеціалізованих сайтах.

Консерванти – вміст обмежений відповідно до лімітів сумарної концентрації: тарні – для фарб внутрішніх та фасадних 0,06%; плівкові – інтер'єр – не дозволено, фасад – 0,3%.

Лімітовані концентрації сполук ізотіазоліну.

Заборонено вміст алкіл фенол етоксилатів та їх похідні.

Перфоровані ПАР.

ВИМОГИ ДО ВИРОБНИЦТВА

Енергоефективність – повинні бути впроваджені заходи енергозбереження.

Відходи:

Відходи - будь-які речовини, матеріали і предмети, яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися.

Видалення відходів - операція, що не є відновленням відходів, навіть якщо одним із наслідків такої операції є використання речовин або енергії.

Відновлення відходів - операція, у результаті якої відходи використовуються для корисних цілей, замінюючи матеріали, які мали бути використані для виконання певної функції або які підготовлені для виконання цієї функції на підприємстві чи в іншій господарській діяльності.

Зберігання відходів - утримання відходів на об'єктах збирання, у тому числі до їх оброблення, протягом не більше одного року з моменту їх утворення, що є безпечним для здоров'я людей та навколишнього природного середовища відповідно до екологічних та санітарно-епідеміологічних вимог.

ТАРА ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ ЛФМ

Маршрути повинні бути вибрані безпечні, зменшення витрат пального, викидів у атмосферу.

Для виготовлення спожиткової тари заборонено застосовувати ПВХ, полістирол, полікарбонат або інший галогенований матеріал.

Тара повинна бути маркована з якого вона матеріалу.

Для маркування використовують знак у вигляді трикутника зі стрілками по середині кожного з його ребер. В центрі трикутника зазначається цифровий код матеріалу:

1-19 пластик

40-49 метал.

70-79 скло, а під трикутником – літерний код.

ЩОБ ЖИТИ, ПОТРІБНЕ СОНЦЕ, СВОБОДА І МАЛЕНЬКА КВІТКА!

Х.К. Андерсен

Сергій ПАВЛЮК – аудитор з сертифікації
тел. (067) 61-21-004
e-mail: serpik07@ukr.net